

ภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านตำบลไพรขลา

โดย

งานพัฒนาชุมชน และงานส่งเสริมการเกษตร

สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลไพรขลา

คำนำ

เพื่อเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่คู่กับตำบลไพรขลาสืบต่อไป งานพัฒนาชุมชนร่วมกับงานส่งเสริมการเกษตร สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลไพรขลา ได้ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลบุคคลสำคัญที่มีความรู้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร หัตถกรรม แพทย์แผนไทย วัฒนธรรม ศาสนา ประเพณีความเชื่อชุมชน โดยได้รวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญเหล่านี้ไว้ เพื่อให้บุคคลที่สนใจได้ศึกษาข้อมูลจากบุคคลดังกล่าว

ทางคณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลเหล่านี้จะนำประโยชน์มาสู่ผู้ที่สนใจทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลไพรขลาามากก็น้อย หากมีข้อแนะนำหรือข้อผิดพลาดประการใด คณะผู้จัดทำขอน้อมรับไว้และขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ผู้จัดทำ

ธันวาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน	๑
ข้อมูลตำบล	๑
ภูมิปัญญาด้านศาสนา	๓
ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม	๕
ภูมิปัญญาด้านแปรรูปอาหาร	๑๐
ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม	๑๒
ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย	๑๔
ภูมิปัญญาด้านความเชื่อท้องถิ่น	๑๖
ภูมิปัญญาทางการเกษตร	๑๘

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การสั่งสมประสบการณ์จากอดีตของท้องถิ่นนั้นๆ แล้วพัฒนาความรู้นั้นเพื่อใช้ประกอบ การดำรงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมให้ดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขภูมิปัญญาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์เป็นกลวิธีหรือเทคนิคในการนำเอาความรู้มาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึงบุคคลในสังคมชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญาและนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตจนประสบผลสำเร็จจากการสั่งสมประสบการณ์และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้เชื่อมโยงคุณค่าภูมิปัญญาของอดีตกับปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการดำรงชีพ ในปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมา

"ชุมชนไพรขลา" เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณตั้งแต่ยุคทวาราวดี ลพบุรี เพราะมีหลักฐานทางโบราณคดีที่พบใบสีมาใหญ่ - สีมาน้อยมีศิลาแลง ที่ก่อสร้างกุฎปราสาท มีคูน้ำคันดินเป็นวงรีล้อมรอบหมู่บ้านแต่ประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนยุคปัจจุบัน จากคำบอกเล่าได้เริ่มมาประมาณ ๑๐๐ กว่าปี โดยกลุ่มแรกเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เขมร จากบ้านขาม บ้านยางกระจับ บริเวณบ้านไพรขลาเป็นโนนบ้านเก่า มีความอุดมสมบูรณ์ จึงอพยพมาตั้งจำนวน ๗ ครอบครัว แต่อยู่มาไม่นาน มีเสือใหญ่คู่หนึ่งที่มาจากบริเวณสีมาใหญ่ สีมาน้อย ออกมาคอยรบกวนสัตว์เลี้ยงอยู่เป็นประจำ จนเป็นที่หวาดกลัวของชาวบ้าน จึงอพยพกลับบ้านเดิม และเรียกบริเวณนี้ว่า "เปรยขลา" (เปรย แปลว่า ป่าคองหรือไพรขลาแปลว่า เสือ) จนกระทั่งเพี้ยนและได้กลายมาเป็น "ไพรขลา" ในปัจจุบัน ต่อมากลุ่มหลวงพิบูลย์ ได้พาครอบครัวและญาติพี่น้องอพยพจากบ้านหูลิง อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อที่จะไปบ้านเดิมที่บ้านแสนตาลอก อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อไปถึงอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย ได้ข่าวว่าบ้านเดิมมีการสู้รบกันจึงตัดสินใจอพยพลงทางทิศใต้และเดินทางเลียบฝั่งน้ำมูลจนมาพบบริเวณบ้านไพรขลาเป็นป่าโนนบ้านเก่ามีความอุดมสมบูรณ์จึงได้สร้างบ้านแปลงเมืองเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

ด้านกายภาพ

ตำบลไพรขลา มีเนื้อที่ประมาณ ๓๕,๑๗๕ ไร่ หรือ ๕๖.๒๘ ตารางกิโลเมตร ห่างจากอำเภอชุมพลบุรี ๑๗ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดสุรินทร์ ๖๘ กิโลเมตร

- ทิศเหนือ จดตำบลดงครั่งใหญ่ อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
- ทิศใต้ จดตำบลหนองเรือ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
- ทิศตะวันออก จดตำบลทุ่งกุลาและ ตำบลพรมเทพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์
- ทิศตะวันตก จดตำบลนาหนองไผ่ อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

/๑.๒ ลักษณะ...

ลักษณะภูมิประเทศ โดยทั่วไปมีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม อยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ หน้าฝนมีน้ำท่วมขังทั่วไป หน้าแล้งเป็นพื้นที่ ที่แห้งแล้งไม่มีน้ำ ลักษณะทางกายภาพของดินเป็นดินร่วนปนทราย มีคุณสมบัติเป็นดินเค็มและเปรี้ยว พื้นที่ทั้งหมดใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร ได้แก่การทำนาเป็นต้น มี ๓ ฤดูกาล (ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว)

ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะอากาศมีลักษณะร้อนชื้น อากาศเปลี่ยนแปลงไปตามฤดู ซึ่งมี ๓ ฤดู ดังนี้

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนและแห้งแล้ง แต่บางครั้งอาจมีอากาศเย็น บ้างครั้งเกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมกระโชกแรงหรืออาจมีลูกเห็บตก ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทุกปี เรียกว่า พายุฤดูร้อน อากาศร้อนจะมีอุณหภูมิระหว่าง ๓๕ - ๓๙.๙ องศาเซลเซียส ร้อนจัดมีอุณหภูมิประมาณ ๔๐ องศาเซลเซียสขึ้นไป

- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม ฝนตกมากในช่วงเดือน พฤษภาคม - ตุลาคม แต่อาจเกิดช่วงฝนทิ้งช่วง ซึ่งอาจนานประมาณ ๑ - ๒ สัปดาห์หรือบางปีอาจเกิดขึ้นรุนแรงและมีฝนน้อยนานนับเดือน ในเดือนกรกฎาคม แต่ในเขตตำบลไพรขลาไม่เคยเกิดอุทกภัยรุนแรง

- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ในช่วงกลางเดือนตุลาคมนานราว ๑-๒ สัปดาห์ เป็นช่วงเปลี่ยนฤดูจากฤดูฝนเป็นฤดูหนาว อากาศแปรปรวนไม่แน่นอน อาจเริ่มมีอากาศเย็นหรืออาจยังมีฝนฟ้าคะนอง อากาศหนาวอุณหภูมิต่ำสุด ประมาณ ๑๕ องศา

ลักษณะของแหล่งน้ำ มีแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับ อุปโภค-บริโภค แหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่องค์การบริหารส่วนตำบลไพรขลาได้ดำเนินการปรับปรุงก่อสร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้เพียงพอกับการอุปโภคและบริโภคของประชาชน ดังนี้

แหล่งน้ำธรรมชาติ

- ลำน้ำ,ลำห้วย จำนวน ๖ แห่ง
- สระน้ำ,ลำคลอง จำนวน ๓๐ แห่ง
- บึง,หนองน้ำ จำนวน ๔๗ แห่ง

แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

- แก้มลิง จำนวน ๑ แห่ง
- ฝาย จำนวน ๘ แห่ง
- บ่อบาดาล จำนวน ๑๕ แห่ง
- ประปา จำนวน ๑๑ แห่ง

ลักษณะของไม้และป่าไม้ ในเขตตำบลไพรขลาไม่มีป่าไม้ แต่มีต้นไม้ที่ชาวบ้านปลูก ลักษณะของไม้เป็นไม้ยืนต้น และไม้เศรษฐกิจ เช่น ไม้ยูคา

ภูมิปัญญาด้านศาสนา

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านศาสนา หมายถึง หมายถึง ความเชื่อทางศาสนาที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ ที่ถ่ายทอดให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเลื่อมใสศรัทธา เห็นคุณค่าคุณประโยชน์ และสามารถนำความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติขยายผลให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีองค์ประกอบคือ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ความคิด ร่วมกับความเห็น ความสามารถและความฉลาด มีไหวพริบ ซึ่งภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนานั้นช่วยให้เกิดความสงบสุข ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์ สังคม กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยตำบลไพรขลา มีผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพิธีทางศาสนา หลายท่าน ดังนี้

นายชัยวัฒน์ ลามณี เกิดเมื่อวันที่ ๑๒ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๘๙ อยู่บ้านเลขที่ ๑๐๗ หมู่ที่ ๑ ตำบลไพรขลา อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้มีความรู้ทางพิธีกรรมทางพุทธศาสนา โดยสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ปัจจุบันท่านเป็นไวยาวัจกร โดยท่านได้ทำหน้าที่อยู่วัดบ้านไพรขลาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙

นายสวาท ทองบุญ เกิดเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๘๕ อยู่บ้านเลขที่ ๑๓ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลไพรขลา อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้มีความรู้ด้านประเพณีต่าง ๆ และเป็นผู้นำพิธีทางพระพุทธศาสนาในหมู่บ้าน

ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านหัตถกรรม หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ด้านการสร้างสิ่งของเครื่องใช้ ด้วยมือ เครื่องมือ ภูมิปัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น การทอผ้า การจักสาน การตัดเย็บ เป็นต้น โดยตำบลไพรขลาปราชญ์ชาวบ้านด้านหัตถกรรมหลายท่านดังนี้

นายบุญสม จุลพล เกิดเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๙๔ อยู่บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลไพรขลา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่มีความสนใจด้านจักสานตั้งแต่วัยเด็ก ปัจจุบันมีการสานส้มและอุปกรณ์หาปลาจำหน่าย

นายสังวาลย์ มารศรี เกิดเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๘๗ อยู่บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลไพรขลา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่มีความสนใจด้านจักสานตั้งแต่วัยเด็ก ปัจจุบันมีการสานส้ม กระดัง กระบุงและอุปกรณ์หาปลาจำหน่าย

นางทองศรี โพธิ์ทัย เกิดเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๘ อยู่บ้านเลขที่ ๔๕ หมู่ที่ ๑ ตำบลไพรขลา อำเภอุมพหลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องการทอเสื่อและแปรรูปเสื่อจำหน่าย

นางน้อย จิตรคง เกิดเมื่อพ.ศ. ๒๕๔๔ อยู่บ้านเลขที่ ๗๗ หมู่ที่ ๑ ตำบลไพรขลา อำเภอุมพหลบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่ถ่ายทอดความรู้เรื่องการทอผ้าและทอเสื่อบุตรหลานที่สนใจ

นางสาวประมุข เครือบุตรดี เกิดเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ อยู่บ้านเลขที่ ๗๗ หมู่ที่ ๑ ตำบลไพรขลา อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการทอเสื่อกก และปลูกกก ปลูกไผ่ ไว้ทอเองเป็นการลดต้นทุนในการผลิตได้อย่างดี

นางลวด ศาลางาม เกิดเมื่อปีพ.ศ.๒๕๔๕ อยู่บ้านเลขที่ ๑๓๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลไพรขลา อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านการทอเสื่อ ทอผ้า สานแห และสวิง

นางสาวอรุพร พลอกเพชร เกิดเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๕๕ อยู่บ้านเลขที่ ๖๘ หมู่ที่ ๑ ตำบลไพรขลา อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่มีความชำนาญด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ปัจจุบันยังมีการรับตัดเย็บเสื้อผ้าแก่คนทั่วไป

นางอ่อน ยุพาศ เกิดเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๕๙ อยู่บ้านเลขที่ ๘๖ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลไพรขลา อำเภอลำดวนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า

ภูมิปัญญาด้านแปรรูปอาหาร

ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ด้านวัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่างๆ เช่น วาดภาพ (กิจกรรม) การปั้น (ประติมากรรม) นาฏศิลป์ ดนตรี การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน นันทนาการ เป็นต้น

ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย

ภูมิปัญญาด้านความเชื่อท้องถิ่น

ภูมิปัญญาด้านการเกษตร

นายณรงค์ ชีวاجر อยู่บ้านเลขที่ หมู่ที่ ๗ ตำบลไพรขลา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
เป็นผู้มีความรู้การผลิตพันธุ์ข้าวคุณภาพ ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อการเกษตร